

## O p o n e n t n í   p o s u d e k

**Předmět posudku:** Doktorská disertační práce „*Sociální služby pro seniory v České republice v letech 2007-2016, případová studie město Havířov*“

**Autor práce:** Ing. Šárka Prudká

**Školitel:** PhDr. Jaroslava Kadeřábková, CSc., doc. Ing. Jitka Peková, CSc., doc. Ing. Magdalena Kotýnková, CSc.

**Posudek vypracoval:** prof. ing. Jaroslav Macháček, CSc., Národohospodářská fakulta, Vysoká škola ekonomická v Praze

**Konání obhajoby:** říjen 2018

Autor tohoto posudku oponoval rovněž předchozí verzi předkládané práce, určenou pro fakultní („malou“) obhajobu. Konstatoval, že hodnocená práce, která má povahu celostně pojatého zpracování zkoumané tematiky na základě výsledků vlastního výzkumu, může být po provedení některých úprav předložena k závěrečné obhajobě.

Posudek zahrnoval doporučení, týkající se zejména upřesnění cílů práce, rekonstrukce výchozích hypotéz, prohloubení teoretické argumentace v úvodní části studie, úpravy názvů kapitol a označení hlavních částí práce, zdůraznění hlavních výstupů provedeného výzkumu a jeho přínosu v Závěru studie. Již z předchozí verze práce i z průběhu „malé“ obhajoby bylo patrné, že kandidátka disponuje rozsáhlými věcnými znalostmi v dané oblasti a také má potřebný přehled o použitelných metodologických prostředcích, které je schopna přizpůsobit účelu své práce. Když autorka tato i další doporučení akceptovala a příslušné části práce navrhovaným způsobem upravila, bylo proto možno očekávat, že příslušné změny prohloubí argumentaci, zvýrazní přínos práce a prospějí její přehlednosti. Tyto předpoklady se v posuzované finální verzi studie plně potvrdily.

Vedle zmíněných autorka zapracovala i další připomínky, které se vyskytly během předchozí obhajoby, z nichž jsou mimo jiné podstatné i změna názvu celé práce, s ohledem na vymezení zkoumaného územního celku (namísto „Havířovska“ se práce soustřeďuje na město Havířov), rozšíření teoretické části, desagregace některých klíčových údajů, úprava názvů kapitol, prohloubení zdrojové rešerše. Jak

se připomíná výše, posuzovaná finální podoba práce se vyhovujícím způsobem přizpůsobuje připomínkám a doporučením, které se vyskytly na předchozí, fakultní obhajobě, nicméně její zaměření, koncepce, využívané i získané poznatky a jejich interpretace jsou v porovnání s původní verzí obdobné. Z tohoto důvodu se i zbývající část jejího posouzení (níže) opírá o hodnocení autora posudku zpracované pro předchozí obhajobu.

Je nepochybné, že **aktuálnost dané tematiky** je spojena, vedle dalších jevů a procesů, s probíhajícím i očekávaným dalším stárnutím české populace, s diskusním konceptem vývoje společenských hodnot i problematickou perspektivou, pokud jde o financování rostoucích zdrojových nároků na sociální služby pro seniory, stejně jako se současnou složitou diskusí o strukturálních proměnách, pokud jde o výdaje ze státního rozpočtu.

**Pojetí hodnocené studie**, která svým rozsahem, včetně příloh, přesahuje obvyklý textový objem disertací, prozrazuje snahu zkoumat podstatné součásti dané problematiky způsobem, umožňujícím dospět k finálním poznatkům ozřejmujícím jak podstatu, tak i možné přístupy k řešení příslušných problémů – v obecné rovině i s ohledem na situaci ve sledovaném územním celku. Charakteristické je zde prolínání a vzájemné doplňování tří dimenzí, na něž je příslušná analýza zaměřena: sociální, ekonomické a regionální. Právě důraz, která se v práci klade na vztahy mezi těmito třemi druhy aspektů zjevně zvyšuje její kvalitu. Struktura studie je utvářena tak, aby vyhovovala zmíněnému záměru. Vyznačuje se vyvážeností, pokud jde o teoretické, metodologické, analytické i syntetické součásti. Vlastní výzkum se opírá o adekvátní teoretické zdroje a empirické poznatky.

Za **hlavní cíl práce (upřesněný na základě připomínek v rámci „malé“ obhajoby)** se považuje „zhodnocení kapacity a zdrojových možností financování sociálních služeb z hlediska uspokojování potřeb seniorů v České republice v letech 2007–2016, se zvláštním zřetelem na specifika jejich rozvoje ve strukturálně postiženém městě Havířov“ (str.12). Tento cíl podporují tři základní **hypotézy**, rekonstruované s ohledem na upřesnění očekávaných výsledků výzkumu. První a třetí hypotézu možno verifikovat přímo, podle v práci obsažených poznatků, validita hypotézy druhé je závislá na predikci (odhadu) dalšího vývoje ve sledované sféře.

Práci tvoří **dvě základní části** (teoretická a praktická), přičemž dominantní podíl na „praktické“ části vytváří případová studie, zabývající se městem Havířov (téměř polovina celé studie). Účelem první části, kterou představují kapitoly 1-3, je vypracovat určitý teoretický kontext, pokud jde o sledované problémy a nastínit metodologické možnosti jejich analýzy. V tomto smyslu se charakterizují čtyři základní komponenty následné empirické části, jimiž jsou stáří jako sociální jev, sociální politika, sociální služby a financování sociální ochrany. V této části jsou zastoupeny i regionální aspekty dané problematiky. Druhou součástí práce tvoří, vedle zmíněné případové studie, tři subkapitoly, věnované jednak situaci v Česku, pokud jde o sociální služby a jejich financování, dále porovnání zkušeností a poznatků v dané sféře ve třech vybraných zemích a problému dlouhodobé péče v této oblasti na pozadí principů uplatňovaných ze strany Evropské Unie.

Stěžejním hlediskem při interpretaci získaných poznatků je vztah mezi potřebami či nároky seniorské populace na jedné straně a kapacitou služeb i zdrojovými možnostmi na straně druhé. Potřebná pozornost se věnuje finančnímu zajišťování služeb a péče, nicméně není opomíjeno ani „sociálně- ideové“ pozadí těchto procesů, což přispívá ke kvalitě výkladu a argumentace. Kvalitu textu výrazně zvyšuje i snaha autorky uplatňovat **vlastní argumenty**, interpretaci a názory, na místech, kde to považuje za účelné. Tato snaha se projevuje zvláště v závěrečných úsecích klíčových kapitol a subkapitol.

**Výsledky šetření**, která autorka buď sama uskutečnila, nebo jejichž výsledky modifikovala vzhledem k účelu svého výzkumu, jsou logicky utříděny a uspořádány tak, aby vypovídaly o relevantních aspektech problematiky. Řada z těchto výsledků představuje cenné původní poznatky, využitelné z praktického hlediska ve sféře sociálních služeb. Uznání si zaslouží důsledná aktualizace údajů a charakteristik rámcové povahy, kterou autorka provedla vzhledem k původní verzi práce. Podstatné změny, pokud jde o rozsah i způsob zpracování, doznal v porovnání s předchozí podobou Závěr studie. Kromě toho, že je dostatečně obsažný, náležitě reflektuje výsledky výzkumu i účel studie a také vhodným způsobem ozřejmuje přínosy práce. Vysvětluje i funkce a úkoly hlavních územně správních institucí s ohledem na potřeby seniorů.

Po **formální a stylistické stránce** je práce na velmi dobré úrovni. Při zpracování finální verze byly odstraněny drobné nesrovnalosti, jako překlepy či nadbytečná slova a hlásky či výrazy netypické pro daný typ textu. Citace a odkazy v

textu jsou uplatňovány účelně a podle obecně přijímaných zásad. Pokud jde o vlastní poznámkový aparát, autorka oproti původní verzi podstatně více využívá poznámky pod čarou. Okruh použitých zdrojů je široký a ze studie samé je patrné, že tyto zdroje autorka reálně využívala. Platí to i o mnoha údajových souborech, z nichž řada sloužila ke zpracování tabulek a grafů.

V práci se vyskytuje třicet dva **grafů** (z toho pět v přílohách) a čtyřicet čtyři **tabulek** (z toho jedenáct v přílohách). Většina grafů i tabulek byla vytvořena podle autorčiných poznatků a propočtů, opírajících se o údaje ze statistických zdrojů. Práce je vybavena čtrnácti **přílohami**, všechny z nich mají přímý vztah ke zpracovávané tématice. Z hlediska dalšího uplatnění práce je otázkou, zda je vhodné kontinuální číslování tabulek a grafů, zahrnující i přílohy nebo způsob číslování, při němž se odděluje vlastní text práce a jednotlivé přílohy. Totéž platí i pro stránkování, které průběžně přechází do příloh, aniž by je pro tento účel vzájemně oddělovalo. Autor posudku by preferoval způsob, při němž by vlastní studie a přílohy měly samostatné číslování tabulek, grafů a stránek. Za úvahu stojí i vyřazení stávajícího titulního listu (str. 1) a jeho nahrazení následující stránkou 2.

Pokud jde o **rozpravu** v rámci obhajoby, navrhuji zaměřit pozornost mimo jiné na následující otázky:

- a) Vyznačují se v případě Havířova sociální služby pro seniory a potřeby, na něž tyto služby reagují, specifickými prvky a rysy - při porovnání s dalšími českými městy podobné velikostní kategorie?
- b) Čím lze vysvětlovat značnou variabilitu, pokud jde o disponování finančními zdroji z ESF v období 2012 – 17, určenými pro sociální služby zaměřené na seniory?

Posuzovaná dizertační práce je obohacující nejen pro odbornou komunitu působící v dané sféře, ale může být zdrojem poznání a inspirace také pro širší vrstvy zainteresované veřejnosti. Nepochybně bude publikačně využita, ať již jako celek nebo při rozdělení na tematické části. Lze očekávat, že autorčin zájem o tematiku obhajobou disertační práce neskončí. Úroveň hodnocené studie potvrzuje její předpoklady pro další odborně významné aktivity v dané oblasti.

## Z á v ě r   p o s u d k u :

Hodnocená disertační práce svědčí o značném zájmu autorky o danou tematiku, o velkém objemu kvalitní práce, která byla v souvislosti se zkoumáním problematiky z její strany vynaložena, stejně jako o jejích schopnostech soustředit a zpracovat rozsáhlé podkladové materiály, analyticky a interpretačně je využít i postihovat příčinné souvislosti mezi zkoumanými jevy. Posuzovaná studie

je přínosem z hlediska vývoje stavu poznání v příslušné odborné oblasti.

***Práce z hlediska kvality, obsahu, rozsahu a formálních náležitostí splňuje požadavky z Metodiky NF. Doporučuji ji k obhajobě a v případě úspěšnosti obhajoby navrhuji udělení titulu Ph.D.***

V Praze, 11. 9. 2018

J. Macháček